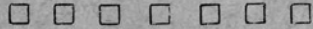

Domači Prijatelj

Ta časopis izdaje Vydrova tovarna hranil v Pragi VIII. in ga pošilja svojim odjemalcem **popolnoma zastonj**. Na „Domačega Prijatelja“ se ne more naročiti, tudi do inozemstva ne.

VSEM,

KI SO MI NA KTERI KOLI NAČIN
POMAGALI V MOJEM PODJETJU, ŽELIM

SREČNO NOVO LETO!

F. VYDRA.

Vydrova žitna kava

pridobila si je v desetih letih svojega obstanka, prvo mesto med kavinimi primesi. Vendar čemu hvaliti, ker se vsak sam lahko prepriča o njeni dobroti. Prosimo Vas tudi, da jo blagohotno priporočate. V nekaterih družinah brani samo predsodek rabo Vydrove žitne kave, ker si mislijo, da iz žita ni kave. Istina je da ni to ona strupena, zrnata kava, pač pa je zdravi in prijetno dišeči napoj. V tisočerih rodbinah uživa se sama brez prinesl zrnove.

1 vrečica 5 kg. poštnine prosta 4 K 50 h.

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

Vydrove juhne konzerve

gobova, grahova, riževa, lečna in rezančeva se razlikujejo že na prvi pogled od izdelkov gospodinjam do zdaj ponujanih. Lahko z mirno vestjo rečemo, da smo, kar se tiče okusa naših juh, brez konkurence. Hitra njih priprava pridobiva nam vsak dan novih kupecv. Ako ljubite zvečer krožnik juhe — ali ako porabite opoldne meso raje za pečenko, kakor za juho, so naše konzerve, kakor nalašč.

Škatlja a 1/2 kg. za 1 K 50 h (dovoljeno za 25 porcij juhe.

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

Vydrovi juhni pridatek

služi k zboljšanju juh. Ako se navadite na njegov dobri okus, ga bodete pogrešali tudi v najbolj močni juhi. Izvrsten je to pripomoček gospodinjam; drugič priobčimo morda nektera pohvalna priznanja, ki jih dobivamo od vseh strani,

1/2 kg. v steklenici 3 K 50 v.

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

Malinovi grog.

Novost vredna proslaviti češko ime po celem svetu. Priprava: Skudelica vroče vode, 4 koščki sladkorja, 5 žličic malinovega groga in najboljša pijača je gotova. Malinovi grog smo uvrstili v kolekcijo, ki jo pošiljamo.

Steklenica malinovega groga K 2—.

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

Oblati.

Oblati dessert škatulja	50 kosov	K 3—
„ maslovi	25 „	2—
„ malin. rezi škatulja	50 „	2—
„ delicatesni	50 „	2:50
„ karlovarski mali	50 „	1—
„ „ večji	50 „	2—
„ „ veliki	50 „	3—

Vse vrste oblato v pomešane: Škatulja za 2, 4 ali 6 K.

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

Buhtln.

Z njim docilite izbornu, slastno dišeče pecivo. Osobito gospodinje po deželi se ne morejo prehvaliti tega pridata, ki obseza vse razne primesi, ki jih devajo dobre mestne kuharice v kruh, potice in kolače. 5 zavojčkov po 10 v. zadostuje za 20—25 kg. moke 50 v.

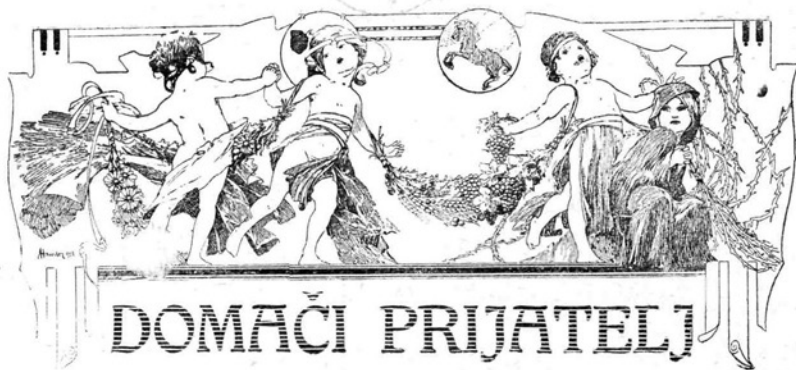
Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

Šumeči bonboni „Ambo“ in s „Sidrom“.

Gasi žejo in okrepuje. Ugoden napoj je bolnikom. Zajamčeno čisti in svinca prosti šumeči bonbon.

1 škat. 50 kosov 2 K.

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

DOMAČI PRIJATELJ

LETNIK IV.

V PRAGI, 1. JANUARJA 1907.

ŠTEV. 1.

GRISA:

LJUBEZEN.

I.

Moja ljubezen je polna življenja
kakor veli ji prešerno srce —
vsa razigrana je, razposojena,
v sladki svobodi ji lica gore!

Moja ljubezen je polna svobode,
z vetrom igrajo se njeni lasje,
strastno, vihravo kot morski valovi,
kadar se z ladjo ponosno bore. —

Moja ljubezen je ladja ponosna
orje valove, kipi pod nebo —
orje valove, bori se, zmaguje
v znaku svobode s titansko močjo!

II.

Tvoje zametne lase
jaz bi pobožal rad —
rad bi užival tvojih lic
večno mladost in pomlad . . .

V sladkem opoju večernih ur
na tvojih bi prsih slonel —
ljubil bi te in za kratek čas
srčne utripe štel . . .

Ena, dve . . . in povedal bi ti,
kako sva nesrečna midva,
kako bova kmalu pozabljena
umrla sredi srca . . .

III.

Kako sem ljubil to toplo življenje
razkošnih južnih noči,
kako slavil sem orgije
ljubezni in strasti!

Od divjega hrepenenja gnan
je romal popotnik v svet,
preromal je kopno in ocean,
navžil se je mladih let . . .

In ko je potrkala tetka smrt
na okno s srebrno rokó,
preplašil se je popotnik mlad
in se pobotal z njo:

„Počakaj bleda tetka smrt,
prezgodaj si prišla,
glej, ni še Parki iztekla nit,
ah, čuj zadnjo prošnjo srca!

Na topli jug mi iti daj,
kjer palme zelene šume —
kjer morje buči, kjer solnce žari,
kjer ljubijo se ljudje!

Tam v hladni senci palmi
naj vekomaj zaspim —
in s travami gostimi, bujnimi
se v novo življenje zbudim.“ —

TINEA:

VZGOJA OTROK.

Pregovor pravi: „lastna skušnja najboljša skušnja“. Ako ta „lastna skušnja“ torej zamore komu koristiti ali mu hasniti, — dober совет pa slajšati mu pot do zapostavljenega si cilja, čemu-li naj bi ga hranil človek za se?

Tako je tudi moje mnenje glede vzgoje otrok.

Ker sem si na tem polju — hvala mojim četverim v veselim in zdravim glavicam! — pridobila nekaj čvrstih izkušenj, dovoljujem si jih podati v naslednjih vrsticah svojim cenjenim vrstnicam v blagohotno uvaževanje in to ne glede na dejstvo, da se o „vzgoji otrok“ mnogo in premnogo piše in mnogo in premnogo — prezre t. j. da se marsiktero dobro zrno izgubi v plevah za vedno.

To, kar želim v naslednjih vrsticah podati, obsegalo bode edino le otroško dobo, to je dobo do časa ko je otrok navezan le na dom in njegov upliv.

Kaj je otrok?

Otrok je bitje, od narave dušno in telesno navadno zdravo in nepokvarjeno, brez volje in samodoločbe, torej popolnoma pristopno onemu, kar hočemo presaditi vanj.

A kako čestokrat zgrešimo baš to kar želimo! In v tem zakrivate matere ne toliko z malomornostjo pač pa z nevednostjo veliko, veliko!

Prvo napako zagreši mati s tem da pohabi otrokovo telesno zdravje v prvih njegovih mesecih.

Ta pogreška zarodi vse drugo slabo in stopa kot zvesto spremstvo otrokovo čestokrat skozi vse njegovo življenje. Koliko nahajamo v življenji človeka nedostatkov, ki so zanj usodne, katerim stojimo nasproti s sklenjenimi rokami, ki pa imajo skoro vedno svoj izvor v telesni skvarjenosti za dobe prvih njegovih, dnij na svetu!

Ako je otrok v teh dneh slabega zdravja, zaostaja v naravnem razvoju ne le telesno narveč tudi duševno. In to se potem usodno množi in razvija in popraviti celoma in več mogoče.

In s čem zakrivi mati v prvem letu otroku to pogreško? V prvo in to zlasti na kmetih — dasi v nižjih stanovih mest ni kaj boljše — s slabim zrakom in nespametnim recimo koj: trinoškim oblačenjem. Kdor si imel priliko posecati naše kmetske domove, one izbe polne muh in umazanih oblek, kjer človeku vstopivšemu zastane sapa zadrhle toplote in smradu, — vprašas nehoté: Naj li kot nežni cvet rahlo dete uspeva v tem prostoru? Nemogoče!

In kaj opažamo često na kmetih? Odrastli gredo po svojih navadno malo važnih opravilih, dete pa je zaprto v tej beznici in često še po nepotrebem zavito v svoji posteljici od nog do glave v debele umazane cunje!

In neumni materi se niti ne sanja koliko trpi njen otrok v tej grozni ječi, ne sanja se jej, kako potreben bi bil otroku sveži zrak! Niti se jej ne sanja, kako blagodejno bi vplivalo na otroka toplo solnce zunaj včisti prirodi kjer bi se s telesom vspešno razvijal tudi duh dočim v vroči zaparjeni izbi zamira in izide iz nje top, ako sploh izide!

Kajti strupeni in okužujoči bacili gnjilega zraka zaplodé v otroku čestokrat smrtonosne kali bolezni.

In v tem usodnem hipu, v hipu obolelosti pokaže nevedna mati zopet svojo pomilovanja vredno „modrost“! Mesto mu dati svežega zraka, snage in čistilnega čaja, ki nikdar ne zgreši svojega blagodejnega učinka (tak čaj je priprosto sestavljen iz enakih delov janeža, komilic, vinske rube in malo nstrgane reborbare in se za par novčičev lahko ima vedno pri roki), — mesto tega prenaša mati bolno dete po cele ure po naročju in sklicuje vse možne sosede katere se liki — Rojenice posvetujejo okol otroka kako bi mu vrnilo ljubo zdravje. A otrok trpi ker mu nevednost ne donese pomoči!

Nasprotno vzgojena in zavedna mati stori vse s previdno modrostjo sama in ako sama ljubljénčku ne more hitro pomagati, pošlje po zdravnika. Otrok pa, bodisi zdrav ali bolan, naj se nikdar ne navadi spati v naročju. To mu je v kvar in je za domače zelo v trudljivo. Tudi potem ko se že vadi sedeti in hoditi, naj se ga, seveda pod nadzorstvom, pušča da si krati čas sam.

A ne ga puščati mirno in topo obsedeti marveč dati mu je od časa do časa v roke kaj novega in zadovoljen bode.

Pred vsem pa je važno pri otroku, ki počenja jesti od kraja, da mu dajaš po večkrat piti čiste vode. Otroku treba več zdrave vode nego se navadno misli. Često joče, ne more zaspati od sebe suje vse igrače in to vse radi tega, ker ga nikdo ne razume da je — žejen.

Zdrave otroke seveda ni baš bežko nadzorovati, a pri treh, štirih, ki ti, kakor žive harmonike, polnijo ušesa in natezajo živce, ne moreš misliti na kako delo, najmanje duševno. No, kako ročno delo, ki je vedno potrebno v domu, se pri tem lahko mirno izvršuje. Pri tem sem si naredila svoje pravilo. Ne sliši

nič, a glej dvojno! Kajti obrni oko le za hip od te žive kopice, ki se vrti in pleše po vseh najskrivnejših kotih in zasledi vsako koristno in nevarno stvar, tedaj je nered in škoda gotova. Sicer pa je otroke pustiti pri miru ako se med saboj malce zavsajo v nekaterih minutah so že zopet dobri. Tudi če pade za trohico po tleh, nepotrebno je da hitiš ga vzdigovati in pomilovati. Otrok se čestokrat še le vsled našega pomilovanja še le zavé da se mu je sploh kaj pripetilo, pa se jame, bi rekli, smiliti sam sebi.

Ako so otroci pod dobrim nadzorstvom in se odstrani od njih vsako nevarnost, izključeno je vže v naprej da se jim kaj zgodi! Ko se zvali po tleh, pobere naj se sam in zarana naj se uči prenašati nasledke svoje nerodnosti! Tako se v otroku vzgaja samostojnost in zaupanje v samega sebe.

O tem bi se dalo napisati celo dolgo razpravo, a ta moj spis imaj nalogo načrtati le priprosto otroško vzgojo. Kajti da mora biti vsa vzgoja otrok priprosta, o tem je prepričan vsakdo, ker razvajeni otroci so velika pokora starišem. Že za ljube igrače, ko bi bilo po mojem, bi se izdalo dve tretjini manj denara nego se ga izda. Otrok prvič prav nič ne hrepeni po dragih igračah ako jih ne vidi; ko pa jih ima, zatrepeče mu pač srcece v prvem hipu, potem pa mu postanejo iste vrednosti z navadnimi deskami iz katerih si stavi „hišice“. Čestokrat obrača na poslednje več pozornosti nego na to, kar smo mu kupili za drag denar. Otroku do sedmega leta zadoščajo pač kocke, prsteni lončki in par knjig s podobami pred vsem pa vrt s travo in peskom in v tem najde otrokova duša za vse svoje fantazije dovolj snovi.

Pri tej priliki naj omenim samo še eno igračo, ki je takorekoč zastonj a služi otrokom v stalno zabavo in poduk. Namreč takozvani — steklarski kit. Iz njega delajo otroci z lahkoto in ne da bi se količkaj omazali vse različne podobe in živali in se h krati urijo v ročni spretnosti in dobrem vkusu. Le za božično drevesce posežem jaz proti svojemu principu v žep za nabavo nekaj igrač. To pa goji fantazijo otrokovo. Kajti ne glede na to da so lepi spomini na božično drevesce in vse kar je ž njim v zvezi, neizbrisni za življenje, je za otroka koristno in ob enem zabavno, ker se s temi mislimi bavi mesece pred božičem in mesece poslej. Moji otroci na primer vedo že sedaj kaj jim „Ježušek“ prinese — bodoči božič in s tem si bodo igrali v mislih neprestano. Eden se bavi s prodajalno, drugi z altarčkom in tretji zaspi vsaki večer s samimi konjički in zajčki na ustnih. Ta celoletna zabava otrok mene ne stane nič, a otrokom je neizcrpen vir veselja. Pri vsem pa je moje mnenje da se otroka navaja kolikor mogoče na plemenito in dobro; zatira naj se v njem zlasti škodoželje in prevzetnost ter brezsrčnost, pri tem se bode počutil zadovoljnega in srečnega in vspeval bode dušno in telesno, starišem v radost in ponos.

JANKO LAVRIN:

JAZ HOČEM ŽIVLJENJA ...

Jaz hočem življenja, jaz hočem življenja, sladkosti, radosti vse, kar jih ima. Trpljenje in žalost naj jenja; jaz hočem življenja, jaz hočem življenja, zpiti njegovo čem čašo do dna ...

Življenje naj praznik bo moje, naj svetel, poln solnca bo dan! izgine naj vse, kar srce mi gloje, življenje naj praznik bo moje, praznik vesel in svečan! ...

SELMA LAGERLÖFOVA:

TAŠČICA.

Legenda.

To je bilo takrat, ko je ustvarjal naš Gospod svet, ko je ustvarjal nebo in zemljo, živali in rastline in ko jim je dajal imena.

Mnogo pripovedij je iz onih dni; če bi vedeli vse, razumeli bi vse kako in zakaj je kaj na svetu, kar zdaj ne vemo.

Takrat je bilo neki dan, da je sedel Gospod v raju in je slikal ptice. Pa mu je zmanjkalo barv, ko je prišel lišček na vrsto, zato je obrisal Gospod vse čopiče ob njegovo krilo, da je še dandanes ves lisast.

In takrat se je zgodilo, da je dobil osel svoja dolga ušesa, ker si ni zapomnil kakšno ime je dobil. Pozabil je na ime, ko je komaj naredil par korakov po paradizu in trikrat je prišel nazaj vpraševati kakšno ime ima. Gospod naš je postal že nepotrpežljiv, prijel ga je za ušesa in mu je rekel: „Osel se imenuješ, osel, osel, osel.“

In ko mu je to rekel, potegnil je ušesa, da bo drugič bolje slišal in da si bo zapomnil kaj se mu pove.

Ravno tisti dan je bilo tudi, da je bila čebela kaznovana. Ker kakor hitro jo je vstvaril Gospod, je šla takoj nabirat med in živali in ljudje so prišli k nji, ko so spazili, kako sladko diši med, in so ga hoteli pokušati. Ali čebela je hotela vse za se pridržati in je vse prepodila s svojimi strupenimi piki, ki so se bližali satju. To je videl Gospod in takoj je poklical čebelo k sebi in jo je kaznoval. „Jaz sem ti podaril zmožnost, nabirati med, ki je najsladkejše vsega stvarstva,“ je rekel Gospod, „ali nisem ti dal pravice, biti tako osorna in trda k svojemu bližnjemu. Za-

pomni si, kadar koli boš koga pičila, ki bo hotel pokusiti tvoj med, boš umrla!"

Da, da takrat je tudi muren oslepel in mravljinici so izgubili peroti; zelo čudovite stvari so se godile tisti dan.

Naš Gospod je sedel cel dan blag in veličasten v raju, vstvarjal je in vdihoval življenje in zvečer se je spomnil in je vstvaril majhnega sivega ptiča.

„Zapomni si, imenuješ se „Sylvia rubecula“!“ je rekel Gospod, ko ga je vstvaril in postavil ga je na dlan in pustil mu leteti.

„Sylvia rubecula“ to je latinsko ime in se pravi po naše „rdeča logarica“. Nemci mu pravijo „Rothkehlchen“ = rdečegrček, tudi Čehi in Hrvatje mu pravijo tako. Naši pradedje Slovenci pa so ga pokrstili za taščico.

Ko je letala taščica ali rdečegrček nekaj časa okoli po raju in si je ogledovala svet, se je spomnila tudi nase in se je pogledala. Ali rdečegrček je videl, da je ves siv in da je tudi grlo sivo, kakor vse drugo. Rdečegrček je šel k potoku, obračal se je sem in tja ter se ogledoval v vodi ali niti enega rdečega peresa ni odkril na sebi.

In ptiček je letel nazaj k Gospodu.

V neizmerni dobroti je sedel Gospod na svojem prestolu, iz rok so mu leteli metulji, in so frfotali nad njegovo glavo, golobje so sedeli na njegovih ramah in po tleh pred njim so rasle vrtnice, lilije in goreča ljubezen.

Srče male ptice je trepetalo, ko se je bližala k Gospodu in mu sela na roko.

In vprašal ga je Gospod kaj želi.

„Samo nekaj bi te rad vprašal,“ je rekel ptiček.

„Kaj bi pa rad vedel?“ ga je bodril Gospod.

„Zakaj se imenujem „Sylvia rubecula“, če sem siv od kljuna pa do repa? Zakaj mi pravijo rdečegrček, če nimam niti enega rdečega peresa?“

Pogledal je ptiček proseče Gospoda s svojimi majčkenimi črnimi očmi in žalostno je obračal glavico. Naokoli je videl fazane vse rdeče in zlate, papige z rdečimi ovratniki, peteline z rdečimi grebeni, rože so bile rdeče, metulji, pika-polonca. In seveda si je mislil, kako malo barve bi bilo potreba za eno majhno rdečo lisico na prsih, da ne bi imel ime tako po krivem.

„Zakaj mi je ime rdečegrček, če sem ves siv?“ je vprašal ptič še enkrat in čakal, da mu bo rekel Gospod:

„O, prijateljček, glej. čisto pozabil sem napraviti na tvojem sivem suknjiču spredaj rdečo lisico. Nu, to bomo hitro popravili.“

Ali Gospod se je mirno nasmehnil in je dejal:

„Za rdečegrlečka sem te imenoval in to ostaneš, ali sam moraš skrbeti zato, da si zaslužiš par rdečih peres pod brado.“

Vzdigni je Gospod roko in rdečegrček je znova zletel v svet.

Ptič je letel zamišljeno doli v raj. Kaj naj počne tak mal ptiček, kakor je on, da si zasluži rdeča peresa?

Šel je v trnjev grm in si je tam zgradil gnezdece. Divje rože so rasle naokolo in menda si je ptiček mislil, da mu posodi ktera kak svoj rdeči list za rdečo lisico pod brado.

* * *

Strašno mnogo let je preteklo od tistega dne, ki je bil najveseljši dan na zemlji. Živali in ljudje so zapustili paradiz in so se razkropili po celi zemlji. Ljudje so se naučili obdelovati polje, jadrati po morju, obleko so si napravili in kinč in naučili so se zidati stolpe, hiše in templje in sezidali so mnogo mest, kakor Teben, Rim in Jeruzalem.

Tedaj je napačil nov dan, ki je z globokimi črkami vklesan v zgodovino zemlje in v jutro tistega dne je sedel rdečegrček, na nekem malem golem griču pred zidom Jeruzalemskem in je prepeval svojim mladičem, ki so ležali v gnezdecu, skrbno skritem v gostem trnovem grmu.

Rdečegrček je pripovedoval svojim mladičem o čudovitem dnevu, ko so bile ptice vstvarjene, kakor je pripovedoval do zdaj slehern rdečegrček svojim otrokom, od tistega prvega, pričemši, ki je sedel Gospodu na roki in slišal njegov glas.

„In pogledjte,“ je rekel rdečegrček žalostno, „toliko let je preteklo od onega dne, toliko rož je cvetelo, toliko mladih ptičev se je prikljuvalo iz jajčne lupine, da jih noben sešteti ne more ali rdečegrčki so ostali še vedno majhne, sive ptice, ni se jim posrečilo dobiti rdeča peresa pod brado.“

Na široko so odprli mladiči svoje kljunčke od čudenja in so vprašali, če niso pradedje prav nič poskušali, da store kaj velicega in lepega in da si zaslužijo s tem malo te dragocene rdeče barve.

„Vsi smo naredili, kar smo mogli,“ je pripovedal stari rdečegrček, „ali nobenemu se ni posrečilo. Že oni prvi ptič našega plemena je srečal enkrat drugo ptico, ki mu je bila čisto podobna in vzljubil jo je s tako silo, da ga je peklo v prsih, kakor ogenj. Oh, mislil je, zdaj razumem: ljubi Bog je hotel, da ljubim drugo bitje s tako silo, da se mi pordeče peresa nad srcem. Ali ni se mu posrečilo, ostal je siv. Nobenemu od nas se ni posrečilo in tudi Vam se ne bo.“

Mladiči so žalostno začivkali, tudi njih je že začelo boleti, da ne bo rdeča barva nikdar kinčala njihovih suknjičev.

„Tudi v petje smo zaupali,“ je pripovedovala stara ptica z dolgozategnjenimi glasovi. „Že prvi rdečegrček je pel tako, da mu je kipelo srce od navdušenja in zopet je upal. Oh, si je mislil, to petje, ki spi v mojih prsih bo pobarvalo moja peresa pod vratom rdeče. Ali zaman je bilo petje, motil se je, kakor se bodete tudi vi motili.“

Zopet so začivkali mladiči tužno.

„Tudi v naš pogum smo upali in v našo srčnost,“ je pravil stari ptič. „Že prvi rdečegrleček se je boril pogumno z drugimi ptičami, kri mu je gorela od srčnosti. Oh, si je mislil, porudečilo se bo perje na mojih prsih od poguma, ki plamti v mojem srcu. Ali spodletelo mu je, kakor vsem drugim za njim in kakor bo tudi vam spodletelo.“

Majhni mladiči so začivkali korajžno, da bodo tudi oni poskusili, priboriti si zaželjeno ceno ali stari tič jim je odgovarjal žalostno, da je to nemogoče. Kaj naj bi upali, ko se je toliko izvrstnih prednikov trudilo zastoj? Kaj naj store boljšega razun ljubiti, peti, vojskovati se? Kaj bi mogli — — —

Ptica je obstala, kajti skozi vrata jeruzalemska je prišla velika množica in se je bližala hribu na katerem je gnezдила ptica s svojimi mladiči.

Tu so jezdili jezdecji na visokih konjih, vojaki so šli z dolgimi sulicami, biričevi hlapci so nosili žeblje in kladiva, duhovniki in sodniki so korakali dostojanstveno v sprevodu, mnogo jokajočih žen je bilo vmes in spređaj se je drenjalo vse polno postopačev, kričačev in druge potepuške radovedne sodrge.

Mala siva ptica je sedela trepetajoč na robu svojega gnezda. Bala se je, da ne bi pogazila ta množica nizkega trnjevega grma, da ne bi porušila gnezda in pomandrala mladičev. „Pazite,“ jim je rekla, „stisnite se skupaj in molčite! Neki konj je preskočil naš grm! Vojak stopa mimo z okovanimi sandali! Vsa tolpa se žene sem!“

Naenkrat je utihnil ptič s svojimi svarili, obmolknil je in onemel. Skoro da je pozabil nevarnost v kateri je bil.

Sklonil se je nad gnezdo in razprostrl krila čez svoje mladiče.

„Ne, to je pregrozno,“ je rekla ptica. „Nečem da bi videli kaj takega — tri zločince vodijo, ki bodo križani.“

Skrbno je pokrila s krili gnezdo, da niso mladiči ničesar videli. Slišali so udarce, vzdihovanje in pa divji krik množice.

Rdečegrleček je sledil ves prizor z očmi, ki so se razširile od groze. Ni mogel obrniti oči od teh treh nesrečnežev.

„Kako neusmiljeni so ljudje!“ je rekel ptič čez nekaj časa. „Ni jim zadosti, da pribijejo ta uboga bitja na križ, enemu od njih so potisnili tudi še boedečo trnjevo krono na glavo.“

„Vidim, kako so ranili trni njegovo čelo in kako teče kri,“ je govorila ptica. „In ta mož je tako lep, njegove oči so blage, da bi ga moral vsak ljubiti. Kakor da bi ostra strelica prešinila moje srce, tako mi je, ko ga vidim toliko trpeti.“

Mala ptica je občutila vedno večje sočutje s trnjekronanim. „Če bi bila tako velika, kakor je moj brat orel,“ si je mislila, bi iztrgala žeblje iz njegovih rok in s svojimi ostrimi kremplji bi pregnala vse ljudi, ki ga trpinčijo.“

Videla je, kako je kapala kri križanega po čelu in nič več ni mogla izdržati v svojem gnezdu.

„Četudi sem samo majhna in slaba, nekaj bi morda vendar lahko storila za tega tako neusmiljeno mučenega človeka,“ si je mislila ptica in je zletela ven v zrak tja h križanemu.

Obkolila ga je parkrat oddaleč ali ni si upala blizu; ona je bila le plaha, majhna ptica, ki se ni dozdej nikdar upala bližati se človeku. Ali polagoma se je opogumila, letela čisto blizu in je potegnila s kljunom dolg trn iz čela Križanega, ki se je započil globoko v meso.

Ali med tem, ko je to storila, kanila je kaplja krvi Križanega ptici na prsa.

Ko se je vrnil ptič v svoje gnezdo, so zaklicali mladiči:

„Tvoja prsa so rdeča, bolj rdeča kakor vrtnica!“

„Samo kaplja krvi je iz čela ubovega križanega moža,“ je rekel ptič. „Ko se bom okopala v potoku, bo izginila.“

Ali kolikor se je tudi prala mala ptica, rdeča barva je ostala na prsih in ko so odrasli njeni mladiči svetila se je vsem krvavo rdeča lisa na prsih, ki jo imajo vsi rdečečgrčki, ali kakor jim pri nas pravimo — taščice — do današnjega dne.

JOSIP PREMK:

MOJA DEVA.

Oj, Anica, Greti in Loti
kak ljubil sem vaše oči . . .
O njih sem premišljal, presanjal
vse dolge, vse temne noči.

A danes jih nič več ne ljubim,
ker druga je moja deklina —
to vitka, srebrno je svitla
mojčlica rujnega vina.

KOMPOLJSKI:

NA KOLODVORU.

Tisti dan pred božičem.

Kolodvorska ura kaže ravno eno popoldne. Ob pol dveh odhaja zopet poštni vlak. Niti pol ure ni, ko je odrdral hlapon z nabito polnimi vozovi z postaje, in vendar je že zopet polno ljudi. Večina se jih drenja pri obeh blagajnah. Le nekateri se izprehajajo z neko nervoznostjo po prostornem vestibulu, ki pa je danes pretesen za vso to množico in za kopico raznih kovčegov, škatelj, zavitkov in druge prtljage. Sedaj pogledujejo na kolodvorsko uro, sedaj zopet na svojo. Potem se ozro z neprijaznim očesom na drenjajočo se množico pred blagajnicama, ki se še ni zmanjšala, dasi čakajo že precej časa in uradnika ves čas pridno delita vozovnice. Komaj je odšel eden izpred blagajne,

že sta stopila dva na njegovo mesto. Končno ne preostaja drugega, da tudi sami vstopijo med drenjajoče, da dobijo vozovnico. Zakaj danes ni tiste sigurnosti, da bi se vsakdo odpeljal z dotičnim vlakom, s katerim bi se rad. Sicer res ni dosti kake pol ure zamude, če se odpelje z drugim vlakom; pa Bog zna, če bode takrat več prostora. Saj dohajajo vedno novi prišleci kakor v procesji samo, da so vsi segreti in zasopli ter obloženi z obilno prtljago.

Železnični uslužbenci tekajo danes še s posebno naglico semintja. Dasi jih je danes več v službi kakor po navadi, vendar imajo vsi polne roke dela. Komaj se je enega odpravilo, že jih čaka deset drugih; in vsi bi radi hitro, hitro, tako da bi navadnega človeka že zdavnaj minila potrpežljivost zlasti, če bi to trajalo od ranega jutra do poznega večera, kakor je ravno danes. A ti opravljajo kar mehaniški svoj posel. V dolgoletni enolični službi so se tako privadili točnosti in sigurnosti, da bi jih niti še večji naval občinstva ne zmedel, ampak bi tudi takrat opravljali svojo službo tako kakor jo opravljajo danes liki stroji. Povsod tisti kratki, a še vedno vljudni odgovori kakor bi jih nam dajal kak automat . . .

Na peronu in v čakalnicah je vse živo. Razna težja prtljaga je na klopeh, na mizah in na stolih in še v dolgi vrsti ob stenah. Pri njej stojijo potniki, da bi je kdo ne vzel ali zamenjal in da jo imajo hitro pri rokah, ko bo treba vstopiti. Drugi se izprehajajo po peronu z malo prtljago na rokah največ po dva in dva, da se lažje izogibljejo obili množici potnikov glasno govoreč med seboj.

Eh, kako so vam različni ti ljudje po izobrazbi in po poklicu! Zastopani so vsi stanovi od priprostega delavca do bogatega tovarnarja, od nevednega učenčka pa do učenega profesorja, od ubogega pisarja do imenitnega advokata ali višjega sodnika, od krepkega vojaka prostaka do vitkega, a šibkega oficirja, ki se ziblje v mehkih lakastih čevljih. In vsej tej pestri množici je danes tako prijetno pri srcu in tako mehko v duši, kakor že ni bilo celo leto. Vse je objelo nekaj mehkega in toplega, morda celo razposajenega, ki se kaže v tekoči govorici, v živahnih kretnjah, ki jim žari z vedrega obraza in jim sije iz mokrih oči. — Nobenega prezirnega pogleda, nobenega godrnanja in nevoljnega mrmranja ni med njimi. Vsi se smehljajo, zabavajo in ščebečejo, kakor bi si bili že od nekaj prav stari znanci in dobri prijatelji. Vsi imajo isti cilj, iste želje. Vse je objelo isto sladko hrepenenje po rojstni grudi, po lastnih svojcih. E, kako dolgo so že mislili na ta dan, kako dolgo so se pripravljali nanj! In sedaj je vendar prišel tako težko pričakovani, tako vroče zaželjeni trenutek. Še nekaj minut in odpeljali se bodo iz tujine, iz te hladne tujine v toplo domačijo, kjer jih bodo sprejeli svojci brez ceremonij, a s toliko večjo prisrčnostjo in iskrenostjo. V domačem krogu hočejo uživati par dni tihe sreče in zadovoljnosti in obnoviti spomine na srečno in lepo preteklost. Doma hočejo pre-

živeti lepe božične praznike; saj niso nikjer tako lepi in prijetni kakor ravno doma, pa najsi bode ta dom v bogati palači, ali pa pod uborno slamnato streho. Nikdar v letu si ne stojijo domači tako blizu, nikdar ne čutijo tako vezi, ki jih družijo v eno celoto kakor ravno o božičnih praznikih. — Doma si hočejo odpočiti od težke službe in mnogovrstnih skrbi, ki jim jih je nakopala tujina; doma se hočejo zopet nasrkati tiste moči, da se morejo zopet povrniti v tuji svet, v vrnenje mestnega življenja. Morda preide zopet leto predno si bodo mogli privoščiti tak oddihlej, morda tudi več, kdo ve? . . .

Tam v kotu perona stojijo štirje možki v živem razgovoru. Sicer imajo novo obleko napravljeno po novejšem kroju, a vendar jih količkaj navajčno oko takoj spozna, da so navadni tovarniški delavci. To pričajo njihovi blede obrazi in vdelane roke.

Šli so pred leti v mesto, ker so mislili, da se jim bo ondi boljše godilo nego doma. A varali so se, kakor se jih je že varalo sto in sto pred njimi in kakor se jih bo še nebroj varalo za njimi. Hoteli so se vrniti, a njihov ponos in deloma njihova trma nista pustila. Kaj bi rekli doma, ko bi se vrnili nekega dne v domačijo praznih rok in izmozganega telesa, ko so jih videli odhajati čvrste in ponosne ter obetajoče, da se vrnejo bogati, ali pa nikoli. — Dannadan delajo in vendar si niso v dolgem letu toliko prihranili, kakor si prihrani pošten hlapec na kmetih v svoji službi. Kar se zasluži čez teden, se lahko porabi za hrano in stanovanje. Včasih si pa človek še privošči kako veselo urico ob nedeljah v družbi, in tako gre denar, da se dostikrat še obleke ne more takoj plačati. Sedaj imajo res novo obleko, a plačano je morda samo krojačevo delo, ali pa še to ne. Celó zimo si bo odtrgoval vsak teden pri zaslužku par kronic, da bo plačal blago za obleko. — A domov je treba iti te dni, da iti se celo mora. Zahotelo se jim je po domu in po svojih in iti morajo. Bog zna kaj bi se pripetilo njim in kaj morda domačim, če bi se ustavljali temu hrepenenju. — Cele tedne in mesece so se že veselili tega dneva in zdaj naj bi ostali tu, v tujini brez domačega človeka nepoznani in neobčudovani! In doma se bodo vendar lahko postavili s par kronami v žepu, s srebrno uro in verižico, ki morda še ravno tako ni plačana, kakor nova obleka. Saj tistega ne bode nihče vedel, da so si že cele tedne — celo mesece hranili, da so mogli domačim kupiti nekaj daril in da jim je ostalo še nekaj cvenka. — Kaj! doma se da za par litrov vina, kupi se nekaj smotk, zarožlja se nekoliko s svetlimi kronicami in vsi bodo debelo gledali in rekli: „Glejte ga, kakšen gospod je postal in kako dobro se mu godi!“ Sam si bode pa lahko mislil resnico, da je stokrat na slabšem, kakor bi bil pa doma. A končno je vendar dobro: Človek preslepi samega sebe za trenutek, domače pa za cele mesece, ali celo leto

Po peronu ponosno stopajo vojaki prostaki v čednih uniformah s svetlimi gumbi; uniforme se lepo oprijemajo krepkih

postav, vse drugače kakor pri kakšni paradi. Nekateri imajo lastno uniformo, drugi si je isposodil hlače ali bluzo, tretji si je dal komisno obleko nekoliko predružačiti. Doma hočeji biti lepi, da jih bodo veseli starši in bratje, da bodo še bolj nase priklenili ljubice, ki se jim morda že kujajo. Samozavestno stopajo z v kolobar zvitimi suknjami črez ramena in se dosti ne zmenijo za častnike, ki afektirano hodijo semintja. — Danes so si nekako vsi enaki, saj imajo vsi iste želje, isto hrepenenje. — V rokah nosijo male zavitke v katerih je nekaj vojaškega tobaka za očeta, za strica, ali za botra. Takim možičkom tobakarjem se da zamot tobaka in pri odhodu ti stisne v roko vsaj kronico, če že ne goldinar. — Tu sicer še pušijo drama-cigarete; e, doma bodo pa pele viržinke. Kar cela vrsta jih bode gledalo izza bluze. To bo življenje! Pa saj je bilo treba pretrpeti marsikako grenko urico, zakaj bi se ne veselili doma pri starših, bratih in sorodnikih? Zakaj bi ne obiskali ljubice, če jim je še zvesta? Zakaj bi ji ne utešili ko-prnečega srca, zakaj bi ne posušili solz, ki so tekle morda za dragim v tujini? . . .

Tam v čakalnici stoji pri raznih škatljah dekla, ki služi pri boljši rodbini v mestu. Ravnokar pripoveduje z urnim jezikom svoji znanki o kapricah svoje gospe, o razposajenosti otrok in o čemernosti gospodovi. — Pred poldrugim letom je prišla v mesto, kamor jo je zvalila znanka. Prej je služila pri kmetu na deželi in je seveda mnogo trpela in hodila vedno zamazana. V mestu je imela še dosti sreče. Nekaj časa je pomivala v navadni gostilni, kamor so zahajali večinoma vozniki z dežele, v kuhinji posodo. A kmalu si je prebrala in je prišla za nekaj mesecev k nekemu obrtniku; od tod k nižjemu uradniku in sedaj služi že dva meseca pri nekem srednjem uradniku. Tu se ji godi boljše, in tukaj namerava ostati več let. — Seveda, na tisto ne računa, če jo bodo hoteli.

Odkar je v mestu že ni bila doma. Zdaj je dobila par dni dopusta, ki ga porabi za to, da se gre domov pokazat in da zopet vidi svoje. Zahotelo se je tudi nji po domu, po domačih. Zakaj bi obenem ne porabila prilike ter se malo pobahala doma? — Ima novo obleko — po modi, seveda. Tudi klobuk si je prvič kupila, ki ji pa nekam nerodno čepi na glavi. Se pač vidi, da ga ni vajena nositi. — Doma jo bode pa vse gledalo in občudovalo, kakšna gospodična je postala v mestnim kako dobro se ji godi. Vse znanke jo bodo zavidale in si želele biti na njenem mestu. Saj ne bode prišlo nikomur na um, da si je v tem času kravja dekla več prihranila, kakor pa ona, lepa gospodična, ki ima ves svoj zaslužek v par našemerjenih oblekah. — Pa kaj se hoče! Da se le nasuje domačim in drugim nekaj peska v oči, pa je dobro . . .

Cela hruma manjših dijakov stoji pri železni ograji, ki loči peron od železničnega tira. Izmed vseh pričakujejo ti najtežje vlaka, da jih popelje domov, kjer se bodo razvedrile trudne gla-

vise in si bode marsikateri zopet enkrat napolnil sestradan želodček.

Nekaj večjih dijakov stopa med občinstvom po peronu, ki se pa prav nič ne zmenijo za manjše pri ograji. Po koncu nosijo glave in samozavestno gledajo v svet. Vidi se jim, da se jih še ni dotaknilo življenje s svojo kruto roko, da jim ni iztrgalo iz duše cvetja nad in upov na rožnato bodočnost. Naj bi vse to, kar jih dela srečne, ostalo še dolgo, dolgo nedotaknjeno v njih srcih! Saj bode prišlo vsakemu prehitro, ko mu usoda pripogne koleno, ko mu pod njenim udarcem klone ponosna glava. In to pride gotovo prej ali slej

Tam oddaleč se čuje neko votlo bobnenje; izprva le motno in nerazločno, ki pa raste in se veča od hipa do hipa. Sliši se oster žvižg sopihajoče lokomotive. Vlak prihaja . . . Vse množice se polasti vesela razburjenost. Vsakdo prime svojo prtljago. Komaj se vlak ustavi, že obstopijo vozove v dolgi vrsti. Nekaj minut drenjanja in prerili so se v vozove. — Par klicev in žvižgov in vlak odsopiha dalje.

Naj bi bili za vse srečni in veseli božični prazniki!

ZVONIMIR:

VRNITEV.

Oj, mati mila, mati sivolasa,
ne plakaj grenkih solz nad mano —
v naročje tvoje, mehko in ljubeče,
se vrača srce mi udano . . .

Ah, hodil sem po svetu široširnem,
iskal ljubezni, src sem blagih,
iskal sem cvetja, a bodičje našel,
in plakal po domačih dragih.

Ko pomlad je pricvela v tuje gaje
in radost zlata v srcih vzknila,
čez gore sinje splavali spomini
so k tebi v kočo, mati mila.

Vzdrhtelo v hrepenenju mi je srce
in radost dušo je objela:
oj, zbogom vekomaj, tujina trda —
kakó me mati bo vesela!

ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK:

ZA BOŽIČ.

Tone in Jože sta bila iz ene vasi. Tone je bil še mlad fant, kakih šestindvajset let star, Jože pa je imel že štirideset. Tone je bil „občinski“. Našli so ga enkrat ob potu, majhnega in slabega še v povojih. Nekteri so pravili, da so ga pustili ciganje ali ker je imel modre oči in ker je bil pozneje, ko je odrasel delaven in pošten, so mislili in ugibali drugi, da je kakšne sirote matere sin, ki ji je bilo rojstvo njegovo v pokoro, sramoto in nadlogo. Našli so ga v čistih ali raztrganih canjках ali vsega bednega in izstradanega. Odrasel je potem po kmetijah, v hlevu in na pašnikih, suvan, tepen, lačen ali postal je lep in krepak dečko.

Jože je bil posestnik in bogat. Oče mu je umrl kmalu, pa je prevzel jako mlad posestvo. Lahkomišljen je bil in vesel in sam ni vedel, kako se je zgodilo ali čez kakih deset, petnajst let, so bili gozdovi posekani, posestvo je bilo zadolženo in vedno hujše stiske so prihajale nanj. Imel je pet otrok in strah ga je bilo kaj bo ž njimi, ko jim je vse zagospodaril. Zapeklo ga je v srcu in pred dvema leti je odšel v Ameriko, da bi zaslužil tam par tisočakov in poplačal dolgove, da bo njegov sin gospodaril na svojem.

Tudi Tone je odšel takrat iz vasi. Ravno je prišel iz vojaščine. In Bog sam vedi, kaj ga je zmotilo, kar čez noč se je zagledal v županovo hčer. Ravno v županovo! Najlepše dekle je bila, kar jih je še kdaj videl pod solncem ali ponosna in domišljava, kakor kakšna kraljičina. Res je bil Tone lep. Visok, gibek, gosposk ob enem in vendar močan, kakor ulit iz železa. In če bi bil kakšnega bogatega posestnika sin, bi ga imela Ančka gotovo rada. Ali on je bil „občinski“, na cesti najden je bil, — ona pa je bila županova!

Na nekem plesu v nedeljo popoldne je šel po njo, ki je lepa in sveža stala med vaškimi deklety, kakor ponosna roža med drugimi cveticami.

„Pojdi, Ančka, plesat z menoj. Najlepša si od vseh in lepo bi bilo, če bi bil jaz tvoj fant. Zagledal sem se vate, ti niti ne veš kako.“

Stopil je k nji in ji položil roko okrog pasa, da jo povede med plesalce. „Najlepši par bova,“ ji je zašepetal, da ne bi slišali drugi.

Ona pa je pahnila njegovo roko proč, posmehljivo mu je pogledala v oči in rekla je na glas: „Midva, pa par?! Za tak par se zahvalim. Nekako ošaben si postal pri vojakih. Čegav pa si, če se sme vprašati?“

Tovarišice njene so zahihitale in nekdo je zaklical hudobno: „Božji, Ančka, božji!“

Tone je prebledel, kakor smrt. Stopil je k svoji mizi in zakričal hripavo: „Plačat!“ Hotel je potrkati z litro po mizi ali steklenica se mu je razdrobila v roki na sto kosov, tako je vrelo v njemu od silne jeze.

Vsi so se odmaknili od njega in nobene zlobne opazke ni bilo čuti, ko je odhajal.

Takrat se jih je nekaj pripravljalo v Ameriko iz domače fare. Tone je šel h gospodarju, pri katerem je služil pred vojaščino za hlapca. „Posodite mi za pot; v Ameriko bi šel,“ je rekel. „Vi oča veste, da sem pošten človek.“

„Nobenemu ne bi posodil na roke,“ je rekel očanec, „tebi pa bom. Vidiš, še imena nimaš pravega ali jaz bi bil vseeno vesel, če bili moji sinovi taki, kot si ti,“ je pristavil stari Pavlovec, ki je bil z besedami in s hvalo ravno tako skop, kakor s svojim denarjem. In pristopil je k omarici, odklenil in naštel je pred Toneta dvesto dvajset goldinarjev. „Tukaj imaš, naj ti bo v srečo! Kadar jih boš tam zaslužil, pa mi jih vrni. Obresti so pa pošteno po šest od sto. Oderuh nisem.“

Tako se je primerilo, da sta odšla Jože in Tone eno in isto uro iz Dolnje vasi na postajo v trg, kjer se je izbralo do trideset drugih „Amerikancev“.

Po poti se je pritrefilo še par drugih Slovencev ali v Ameriki so se razkropili vsak na svojo stran. Doletov Jože pa in Tone sta ostala skupaj. In čeprav je bilo veliko let med njima, vendar sta postala sčasoma velika prijatelja.

Jože je pošiljal pridno domov svoj zaslužek za dolgove. Izračunal je, da bo posestvo čisto že čez dve leti, samo ako se zaslužek ne poslabša. Tone je pošiljal svoj denar v neko banko.

„Kadar bom imel deset tisoč, pa pustim Ameriko,“ je govoril. „Ali na Kranjsko, v Dolnjo vas me ne bo več. Na Štajersko pojdem, tam so prijetni kraji. Kupil si bom posestvo, pa oženil se bom. Tam so boljši ljudje, kakor pri nas.“

„Tudi naši ljudje niso slabi,“ je branil Jože. „Angeljev pa ni na svetu, tudi midva nisva.“

Delala sta zdaj že skoro dve leti v velikanskih šumah. In ž njima je bilo še na stotine drugih. Sekali so hoje in tesali

trame za železnice. Zaslužek je bil dober, samo med ljudi je bilo daleč. Komaj vsak mesec enkrat sta prišla ven iz gozda v majhno američansko mesto, kjer je bila pošta, kjer so bile banke, brezbroj krčm in prodajalnic.

Vsaka dva meseca je dobil Jože pismo od doma od žene. Pisala mu je, kaj delajo doma, kaj je z otroci, kako je z živino. Pisala mu je vse vaške novice. Celo nedeljo popoldne so sedeli okrog mize, hči Jožetova je pisala, drugi pa so se zmišljevali, kaj naj bi se še napisalo. Včasih je še kak sosed prišel in kaj povedal. „Še to napišite,“ je dejal, tako da je bilo pismo obširno in dolgo.

„Kmalu pišite in mnogo pišite,“ je opetoval Jože v vsakem svojem pismu po kolikrat. „Tako se mi toži po domačih krajih. Pišite mi vse, da bom vedel, kako je doma.“

Tonetu ni pisal nihče, in tudi on nikomur. Nobenega svojega ni imel na svetu in včasih se mu je stožilo, da je tako sam. Napil se je od žalosti kolikrat. Ali potem je zopet varčeval in shranjeval prislužek še bolj skrbno, kakor Jože. Nič več ni mislil na županovo Ančko. Sanjaril je o Štajarskih goricah, o prijazni hišici o majhnem ali lepo urejenem posestvu, na katerem bo gospodaril enkrat. Kakšnega pridnega dekleta vzame, imel bo otroke in lepo se bo živelo na stare dni. Ne tako pusto, kakor živi zdaj.

Jože je prebral vsa pisma od doma tudi Tonetu. Zadnjic so mu pisali, da je zbolela stara košarica, vdova Katra. „Skoro sedemdeset let ima že, sirota, in umrla bo za gotovo,“ so pisali. „Mi gremo večkrat k nji pogledat in postržemo ji, ko nam je sosed. In pravi, da bi rada umrla, samo če bi o sinu kaj izvedela predno umrje. Da ne ve ali je živ ali mrtev. Saj prej ni nikdar govorila o njem, zdaj pa vedno le po njem zdihuje. Vsem se smili.“

Danes sta bila Jože in Tone zopet čez dolgo časa v mestu. Jože je pošiljal za Božič denar. Dvajset dolarjev je poslal. Prejšnji mesec je poslal nekaj za dolge in davke. Teh dvajset dolarjev pa je poslal samo za Božič. „Kupi otrokom, kar potrebujejo. In kakšno veselje jim naredi. Potic speci in vina si kupite za praznike. Reziki kupi ruto, ker mi piše tako lepo in Tinčku kupi rokavice. Majhen je, pa ga zebe, ko gre v šolo tako daleč. Janezu kupi lep nož, pa četudi stoji kaj več. Ta denar naj vam bo vsem v veselje. In Janez naj bo priden. Najstarejši je. Naj ne pozabi, da bo enkrat gospodar pri hiši. In v ponavljalno šolo naj le še hodi. Več ko zna, boljše bo zanj.“ Tako jim je pisal domov in ves vesel je bil.

Tone ga je čakal v neki krčmi. Stožilo se mu je, ko je premišljeval, kako je sam in da nima svojega. Vsi tovariši so danes pošiljali denar domu. Slovaki so bili med njimi, Mažari, Nemci, Italijani in vsak je imel kakšnega človeka. Ta stariše, drugi ženo, tretji brata, četrti ljubico. Vsi so spraševali eden drugega, če bo prišel denar v resnici še pred Božičem v domač

kraj in vsi so se veselili, kakor da bi že sami potovali domov na Božič. Pripovedovali so o svojih družinah doma, kazali so si fotografije žen in otrok in hvalili so se, kako je pri njih doma lepo, kako so otroci pametni, kako so žene pridne, brat da študira, sestra da se bo omožila — slehrni je pripovedoval o svojih polnponosa in prikrite ljubezni.

Tone je mislil na vse to, kako so se pogovarjali v kupeju. Žalosten je bil in zdaj v krčmi se ga je lotila skoro jeza, da je tako mehak. „To je najlepše, če je človek sam, brez skrbi je in cel svet mu je odprt“, si je mislil in pil žganje, da bi prišel v boljšo voljo. Prišel je v mesto, da bi si kupil nekaj obleke za zimo ali nič se mu ni dalo iti v prodajalnice. Čedalje bolj slabe volje je bil in jezil se je že na Jožeta, da ga ni tako dolgo iz pošte.

Zopet si je naročil novo mero žganja. „Če nobenega nimaš, si tudi pijanec lahko“, si je mislil. „Kaj komu mar.“

Takrat se je spomnil stare kočarice Katre. To je tudi hudo, če človek umira tako sam. Stara je in na stara leta je še hujše, če se nihče ne zmisli na človeka. Spomnil se je, da so pripovedovali, da je odšel njen sin pred tridesetimi leti po svetu. Še le osemnajst let star je bil pa je odšel. Skregal se je doma zaradi neke neumnosti in je odšel. Nikdar več niso slišali o njem. Nič ni govorila stara Katra o njem ali po noči so pravili, da ne more spati i da joka po cele ure. Tako je izginil njen sin, kakor na vse večne čase.

Tone se je spomnil svoje matere. Večkrat je premišljeval o njej in za vse na svetu bi bil rad vedel, kako ji je bilo, ko je pustila njega tako majhnega in slabega ob cesti. Ali ga je pustila iz siromaštva ali zato da se ga reši, da bi sama živela udobnejše. — Težko je umirala, si je mislil, če jo ni več na svetu.

In zopet se je spomnil stare Katre. Spomnil se je, da mu je dala enkrat kislega mleka in kruha, ko je bil še majhen. In enkrat mu je zavezala prst. Urezal se je bil na paši. Jako se je bil urezal, da je kri kar brizgala in da je kričal od bolečine in od strahu. Takrat je prišla Katra mimo. Že takrat je bila stara. Pogledala je njegov prst, odtrgala kos predpasnika in mu obvezala prst, da se je ustavila kri. Predpasnik je bil že star ali vseeno ga je bilo še škoda pretrgati. On je bil „občinski“. Kaj pa je, če se tak vreže?!

Tone je zagodrnjal pred se: V naši fari ne bi živel, za nič na svetu ne.

Spomnil se je, da ima že tri tisoč goldinarjev in da pojde čez dve ali tri leta na Štajersko. Lepo bo živel tam. Mirno in lepo.

In naenkrat mu je zopet šinilo v glavo o Katri. Dobra ženska je bila prav za prav. Čuden sin, da se ni zglašil. Trideset let se ni zglašil in ona bo umrla tako. Ne bo vedela, če je živ ali mrtev, ali se je spomnil kdaj na dom in na njo, svojo mater. ali ne.

Naenkrat je Tone vstal. Zazvižgal je, plačal in žvižgaje je odšel na pošto. Napisal je nakaznico na staro vdovo Katro, kočarico v Dolenji vasi. Neko ameriansko ime si je zmisllil in napisal, da pošilja deset dolarjev, da so od sina in da se mu zdaj dobro godi. Da je zvedel, da je bolna. Naj si kupi mesa in vina. In da bo spet poslal. Človek pozabi v skrbeh na vse ali zdaj, da mu je lepše in boljše.

To je napisal Tone in poslal deset dolarjev.

„Saj bi jih morda drugače zakartal“, si je misllil, kakor da se sramuje sam pred seboj svoje dobrote.

Včasih so matere take, da pozabijo na otroke, včasih otroci pozabijo na mater. Čudno je na svetu.

Spomnil se je svoje matere, ktere ni poznal, o kateri ni vedel ali je dobra ali zla, ali je njegove ljubezni, njegovega sočutja vredna.

Škoda, da me je pustila na cesti, si je misllil, če še živi, bi ji zdaj lahko poslal včasih kakšen priboljšek.

Zvečer sta se vračala z Jožetom v šume ali Tone ni niti zjnil, da je tudi on pošiljal domov v Evropo denar za Božič.

Tako koncem svečana so pisali Jožetu od doma. Takoj po Novem letu so pisali ali Jože je še le čez dober mesec dobil pismo. Dolgo pismo je bilo to. Rezika je pisala o celi družini, kako so praznovali Božič, kaj vse so si kupili za očetov denar; zahvaljevali so se za spomin in veselje in poročali, kako ne mine dneva, da ne bi govorili o očetu in se nebi veselili na tisti čas, ko se bo zopet vrnil domov.

In na koncu je pisala Rezika, da je stara kočarica Katra umrla.

„Na Novega leta dan je umrla. Sin se je zglašil za Božič. Iz Amerike je prišel denar od njega, pozdravil jo je lepo in pisal, da se mu dobro godi. Ravno pred njeno smrtjo se je zglašil. Vsa vas je bila polna te novice in stara Katra je jokala od veselja. Venomer je govorila, da zdaj lahko umrje, ko se je zmisllil sin na njo. Ali pozabil je napisati adresu. Hotela mu je pisati takoj, zdaj mu pa še to ne moremo sporočiti, da je umrla. Na pošti so rekli da je prišel denar iz tistega kraja, kjer ste vi, oče. Poizvedujte kaj, morebiti boste zvedeli zanj. Denarja se ni dotaknila. Vem, da bom kmalu umrla, potem mi kupite križ za ta denar in napišite gori, da je križ od sina Frančiška.“ Morali so ji sosedje obljubiti, da bodo kupili. Roko so ji morali dati, da je verjela. Še pred smrtjo je rekla: „In križ, na križ ne pozabite!“ Umrla je zelo lepo. Mati so bili tam, pa so se jokali, ko je tako lepo umirala.

Vsi vas pozdravljamo in Toneta tudi, ko pišete, da je vaš prijatelj.“

Tone je poslušal to dolgo pismo, ki ga mu je prebral Jože in nekako zadovoljen je bil sam s seboj. Težko zaslužen denar

je bil to, ki ga je poslal Katri ali drugače bi ga bil zapravil, zakartal ali zapil. Nihče ne bi imel nič od njega. Morda mu bo v srečo to, da je naredil stari vdovi veselje pred smrtjo.

Delal je tisti dan z vnemo in lahkoto.

BOGOMIL GORENJKO:

DVOM.

Saj tudi jaz sem bil vesel nekdam;
saj tudi jaz srčno sem pel nekdam.
Vesel raz lic sijal je žar
a cvet je mladi ovenel sedaj.
Mi nasejala je na vrt
življenja Sreča je plevel sedaj.
Na njivo nade sem sejal
a srp nesreče je požel sedaj.
Po potih hodim temnih sam.
Prisvetil zopet dan bo bel? kedaj?

VASILJ ŠTEFANIK:

LEŠOVA DRUŽINA.

Leš je ukradel po svoji navadi ženi malo ječmena in ga je nesel v žganjarno. Bežal je z njim po cesti in vedno se je ogledoval.

„Oho, že leti s fanti, — da bi se vam vsem vratovi polomili! Ko bi bil vsaj že v krčmi, ker če me prej dobežijo, bo cela vas polna kričanja.“

In bežal je, da mu je odskakovala vreča po hrbtu. Ali žena in njegova fantiča so še hitreje bežali za njim. Že pred samo krčmo ga je zagrabila za vrečo.

„Ojoj, nikar ne beži, nikar ne raznašaj mojega dela okrog, ne odnašaj fantoma kruha!“

„O, ti mrha, hočeš zopet delati sramoto pred vsemi ljudmi! Kaj nimaš nobenega ozira!“

„Ej, za takega gospodarja ni treba ozirov! Daj sem vrečo in potem se nosi! Če ne, te bom tolkla, z otroci te bom tolkla sredi vasi! Zaslužil bi pokoro pred celim svetom! Daj sem!“

„Ti stara coprnica, kaj si znorela? Vse vas podavim, tebe in otroke!“

„Andrejko, sin, po nogi ga vdari, samo po nogi, da nam ne bo raznašal kruha po žganjarnicah! Tolcite ga, da se mu noge prelomijo. Kruljevega bomo še preživeli, pijanca pa ne moremo več!“

Govorila je tako k svojima dvema dečkima, ki sta stala vsaki s palico v roki in sta boječe gledala očeta. Andrejčetu je bilo deset, Ivanku pa kakih osem let. Nista se upala pristopiti in tolči očeta.

„Tolci, Andrejče, jaz ga bom držala za roke. Kar po nogah, kar po nogah!“

In udarila je Leša po obrazu. Udaril jo je nazaj, da se ji je poredila kri. Tedaj sta priskočila fanta in sta začela tolči očeta s palicami po nogah.

„Še bolj, otroka, polomita mu noge, kakor psu, da jih bo vlekel za seboj!“

Pljuvala je kri iz ust, sopla je ali trdno je držala Leša za pesti.

Fanta sta se razkorajžila, kakor dva psa sta priskakovala. tolkla očeta po nogah in se umikala.

Iz žganjarije je priteklo nekaj ljudij.

„Poglejte, kaj tacega se še ni videlo! Poglejte kako tolčeta očeta in še mteko se jima ni posušilo okoli ust. Na cel svet mora priti pokora zaradi take reči!“

Fanta sta obstala, kakor prokleta, Leš in Lešovka sta se pustila, kakor iz kamna sta stala vsa krvava eden proti druoemu.

„Poslušajta, fantiča, vidva svojega očeta tepeta?! . . .“

„Daljše palice bi bila vzela, da bi se lepše dosegovalo . . .“

„Po glavi tepita očeta, po pameti, po vesti . . .“

Tako je kričal neki pijanec pred krčmo.

Leš je vrgel vrečo na tla in je obstal, kakor zmešan. Ni vedel kaj bi počel. Slekkel je suknjo in se vlegel na zemljo.

„Andrejko in Ivanko, zdaj pojdita sem in tepita, niti ganil se ne bom. Še majhna sta, težko trefita. No, tolcita . . .“

Fantiča sta stala od daleč in čudno sta gledala na očeta. Vrgla sta palice proč in sta se zagledala v mater.

„Zakaj jima ne rečeš, da naj tolčeta, na vlegel sem se — tepite!“

Lešovka je spustila uapomaganje in jok, da je odmevalo po celi vasi.

„Kaj sem jaz kriva, ljudje?! Mučim se z otroci po polju ob suhem kruhu in kar si pritrgam od ust, vse znese on v žganjarno. Jaz zaradi njega ne morem ničesar zaslužiti drugje na dnini, ker se ne upam pustiti bajte same. Saj bi nas do golega okradel. Kar doseže, vse odnese za žganje. A jaz ne morem vsega, ne morem pristradati za otroke in še za njegovo grlo. Naj dela, kar hoče ali jaz ne morem ničesar več . . .“

„Tepite me, ubijte me, še s prstom ne ganem,“ kriči Leš na zemlji.

„Naj te Bog kaznuje, mož, da si mi življenje prikrajšal in da si otroke tako obračil! Tako nas pretepaš, da smo vedno vsi črni. In vse razbiješ, niti enega celega lonca ni v bajti. In koliko noči sem prečula z otroci na mrazu, koliko oken si že pokončal! Ničesar ti ne rečem, naj te Bog kaznuje za me in za otroke! Oh, kakšen križ mi je naložil Bog . . . Oh, ljudje, nikar se ne čudite, saj ne veste . . .

Pobrala je vrečo z ječmenom, zavihtela ga na ramo in se odvlekla z otroci domov.

Leš je ležal na zemlji in se ni gibal.

„V kriminal pojdem, na večne čase pojdem v kriminal. Še nihče ni videl, kar bom jaz storil. Nekaj tacega naredim, da bo cela zemlja strepetala!

Ležal je in vzdihoval.

Lešova je vse znosila z bajte k sosedom. Ko se je stemnilo se je legla z otroci na vrtu v travo. Bala se je pijanega Leša, ki bo prišel po noči domov jezen in divji. Otrokom je pogrnila slamnico in pokrila jih je s plahto. Sama je žedela napol kleče pri njih in se je pripogibala k njima.

„Otroka, otroka, kaj bomo počeli? To sem vama danes postlala na večne čase! Umrla bosta in še nad grobom bodo govorili o tem! Ne morem vama tega odprostiti . . .

Jokala je in poslušala, če Leš že gre.

Nebo je trepetalo z zvezdami. Ena se je utrgala in Lešovka se je pokrivala.

MINKA ZALAR:

KAM?

Kam plovete misli otožne
brez ciljev trudno pot
kam šle bi molitve pobožne
kam silite želje od tod?
Saj daleč je morje in gora
visoka leži še vmes,
in daleč je jutranja zora
in daleč do svetlih nebes.

Ne iščite v svetu sreče,
na nebu vse zdaj spi
uboge hrepeneče
zaslepljene oči.
Ki odšle ste tako v noči
ko luč svetila ni
tako brez vse pomoči
k ciljem nedosežnosti.

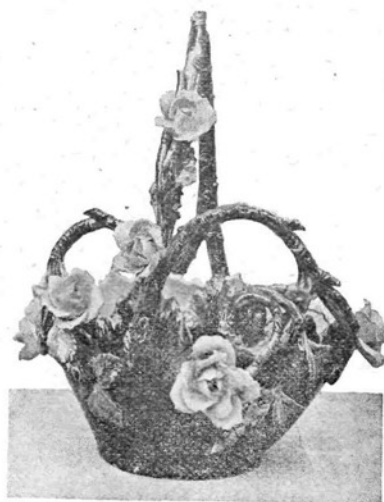

Razpisujemo danes

prvi natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se dopošljejo najkasneje do 15. januarja. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ V PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

Cene 50:

1. Cvetnata torbica (po sliki).
2. Ksaver Meško: *Ob tihih večerih*.
3. *Pogled na Dubrovnik*.
4. *Servis za kadenje*.
5. Ant. Knezova: *Zbirka zab. in poučnih spisov*.
6. *Okvir za slike*.
- 7.—8. *Posode za kavo*.

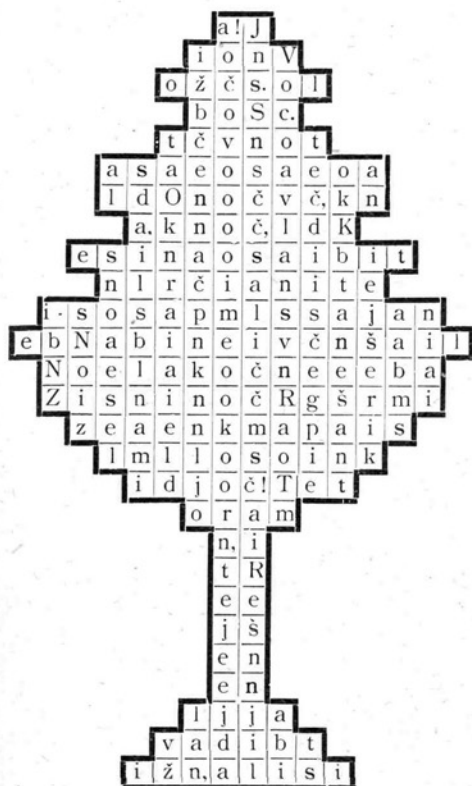
Dobitki dvanajstega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

1. P. Žmitek: *Pri Vrškem grabnu*. Anton Germek, nadučitelj, Gora.
2. Oton Zupancič: *Cez plan*. Marija Somrak, hči gostil. in posest., Velke Lašče.
3. *Pogled na Sv. Mateja*. Ana Palouc, sopr. pošt. poduradnika, Ljubljana.
4. *Servis za jajca*. Cecilija Matičič, sopr. posestnika, Kamnik.
5. Vojanov Rudolf Maister: *Poezije*. Vilma Kocbek, sopr. nadučit., Gornji grad.
6. *Skrinjca za rokavice*. Katarinka Hrkave, posestnica, Srednjavas.
7. in 8. *Posode za kavo*. Marica Rakovec, hišna posestnica, Ljubljana. Kati Šebenik, sopr. c. kr. gozdarja, Črni vrh.

1. Kraljevi pot.

M. S. Maribor.

2. Uganka.

Ivan Križman, Sv. Ivan.

K. . . . hoče tat
h v hosti raste?

3. Številna uganka.

Janko Šraj, Ljubljana.

Na trati se, pasel je 123
ko divjal v gozdu je 321.

4. Uganka.

V. Fr. Brence, Velenje.

an dežela,
. an gora,
. . an podanik neke države,
. . . an politično ime,
. . . . an drevesa,
. an zelnik pomladi.

5. Uganka.

Anica Omejčeva, Ljubljana.

1234 je mesto, ki stari Rimljani
so je sezidali,
4321 božanstvo je, ki so je zlasti
v tem mestu poznali.

6. Križ.

Vekoslav Burja, Ljubljana.

s
b b b
o i ž i o
č r č
n

7. Uganka.

Mat. Perč na Dholic.

Če — povedal bi, ne bil bi
pameten
če -- ti manjka, nisi srečen,
če — želiš si, si predrzen,
če — verjameš, opeharjen boš,
če — zmoreš, nihče ti ni kos.

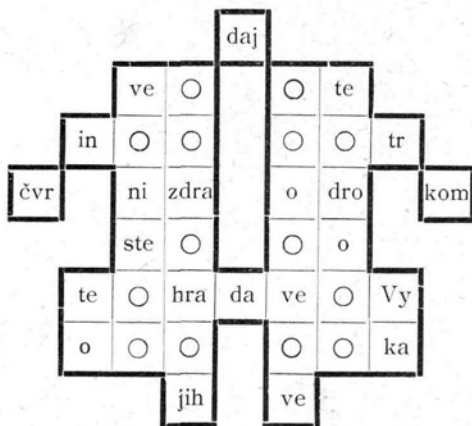
8. Homonim.

Prijateljjev prijatelj,
Banjšice.

Slugi sem naročil: Če praša
kdo po —, reci, da - - doma.

9. Konjiček.

Marica L. J., Domžale.

Rešitve ugank v 12. številu.

114. A, ar, rak, mrak, kamra. 115. Dežnik, dež ni k. 116. Veselo novo leto! 117. Los. sol. 118. M, dež, Meško, oko, o.

119. Kaj pesnik peva.

O ljubezni sreče peva,
ki nikdar poznal je ni,
o krasoti dev, pa reva,
takih nikdar videl ni.

O lepoti krajev daljnih,
kjer nikdar ga bilo ni,
o vodících nikdar kaljnih,
kakaršnih na svetu ni.

O denarjih svetlih, zlatih,
ki imel jih nikdar ni,
o palačah prebogatih,
v kojih nikdar hodil ni.

Vse o srečnem le življenju,
ki pač njemu milo ni,
malokaj pa o trpljenju,
ki ga v grobu se znebi.

Silv. K.

Listnica uredništva.

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank itd. naj se pošiljajo naravnost na Vydovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na Zofko Kveder-Jelovšek, Zagreb, Pantovčak št. 5.

Vladimir. Sama srednja roba! — **Vodiški.** Ni za tisk. — **Radivoj Stanov.** Prisiljeno, strašno prisiljeno! — **Dečmanov Vinko.** Nezrelo. V koš! — **Brinjski.** Slabejše, kakor slabo. — **A. K.** Mnogo dobre volje — ali to ni dovolj. Srečno Novo leto vsem! Pišite duhovito, zabavno in — kaligrafično!

A. Častitam, dragi prijatelj, slišal sem, da si dobil idealno ženo . . .

B. To si mislim! Povsod je „doma“. V literaturi, v slikarstvu, v godbi, povsod — z eno samo izjemo.

A. Kje?

B. Doma.

VSEBINA: GRIŠA: Ljubezen. TINEA: Vzgoja otrok. JANKO LAVRIN: Jaz hočem življenja. SELMA LAGERLÖFOVA: Taščica. JOSIP PREMK: Moja deva. KOMPOLJSKI: Na kolodvoru. ZVONIMIR: Vrnitev. ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK: Za božič. BOGOMIL GORENJKO: Dvom. VASILJ ŠTEFANIK: Lešova družina. MINKA ZALAR: Kam? — Uganke. — **Stenski in žepni koledar.**

Poskusite!

Celo kolekcijo svojih izdelkov pošiljamo in dajemo:

1 steklenico juhnega pridata	K —60
5 julmih konzerv, gobova, grahova, riževa, lečna in rezančeva	1:50
Oblati (6 vrst)	—62
Sumčji bonboni „Ambo“ in s „Sidrom“	—32
1 steklenico malinovega groga	—36
Buchtin	—10
Zavijanje in zabojček	—20
Skupaj	K 370

Poštino plačamo mi tukaj in jo zaračunimo.

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

Pazite!

pri naročevanju Vydrove žitne kave, Ogromni naš uspeh, doseženo priznanje kakovosti naših izdelkov ne miruje konkurenci, katera žitno kavo kakor mi v vrcičah razpošilja, toda **brez naročilov**.

Na željo, prepreči motenje, opozarjamo, da mi brez izrecnega naročila blaga ne razpošiljamo in da v drugih takih vrečicah **ni** Vydrova žitna kava.

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

Blagovolite porabiti pri naročanju!

Vydrovo žitno ≡ kavo ≡

pošiljamo vedno poštne prosto. Ako pa naročite zraven tega ali posebej tudi ostale naše izdelke, tedaj je potreba za to posebne poštne. Ostalo blago, razun žitne kave, pošiljamo poštne prosto le tedaj, ako znaša obnos najmanj 6 K. Manjšim priračunamo poštino.

3 v znamka,
če na drugi
strani razven na-
ročila ni pripri-
sane nikake pri-
pombe,
sicer pa 5 vin.

Vydrova tovarna hranil

Praga VIII.

(C. k. poštni urad, Praga 22.)

Pripravno --- --- steklenico

za Vydrovo žitno kavo priporočamo vsem svojim gg. odjemalcem. Ima zabrušen zamašek, tako da se v nji kava v doglednem času sploh ne izdiši. A gre vanjo skoro cela poštna pošiljatev, ker drži 8 litrov.

To steklenico dajemo za tovarniško ceno: **2 K 20 v**, zaboječek 148 v, poštnino pa tu plačamo in si jo zaračunamo.

Polne steklenice ni mogoče pošiljati, ker bi se razbila.

Blagovolite porabiti pri naročanju!

Dne-----

Pošljite na moj naslov 5 kg Vydrove žitne kave za 4 K 50 v poštne prosto in brez povzetja. —

Pošljite mi blago poleg stoječe sestave št.-----

Pošljite mi kolekcijo Vaših izdelkov za 3 K 70 v. (Zavijanje in poštnina se vračuna.)

Ime:-----

Stan:-----

Kraj:-----

Pošta:-----

Naročite si

Št. 7. za poskušnjo!
1 zaboj obsegajoč:

- 1 steklenico malinovega groga K 2.—
- 1 škatljo maslenih oblatov . . . 2.—
- 1 kg. juhnih konzerv (grahove, gobove, lečne, rezančne in riževe) 3.—

za K 7.—
s poštnino vred.

Št. 11. Ali:
1 zaboj obsegajoč:

- 1 steklenico malinovega groga K 2.—
- 1 škatljo maslenih oblatov . . . 2.—
- 1 škatljo oblatov „Dessert delicat“ 3.—
- 1 steklenico Vydrovega juhnega dodatka 3.50
- 5 zavitkov „Buhtina“ —50

za K 11.—
s poštnino vred.